

BUCHAREST UNIVERSITY OF ECONOMIC STUDIES
The Faculty of International Business and Economics
The Department of Modern Languages and Business Communication of ASE
11th International Conference: Synergies in Communication (SiC)
Bucharest, Romania, 26 - 27 October 2023

BIJUTERII BIBLIOFILE – „Istoria Filologiei Române. Studii Critice” de Lazăr Șăineanu. Cu o Prefață de B.P. Hasdeu. București, Editura Librăriei Socecu & Comp. 1892.

BIBLIOPHILIC JEWELS - “The History of Romanian Philology. Critical Studies” by Lazăr Șăineanu. With a Preface by B.P. Hasdeu. București, Editura Librăriei Socecu & Comp. 1892.

Alexandra COSTACHE-BABCINSCHI¹

Abstract

Reputed philologist, linguist and ethnologist of the late 19th century Romania, Lazăr Șăineanu left us several important masterpieces among many volumes and studies. Nowadays his name, still mentioned sometimes, is not given the place it deserves in the history of the study of the Romanian language or folklore. His “Universal Dictionary of the Romanian Language”, together with the “History of the Romanian Language”, both published at the end of the 19th century in Bucharest, are proof of the interest Romanian scholars took in the knowledge of Romania’s history and language at the turn of the century. Their attempt was not only scientific, academic but part of the construction of a unitary identity of all historical provinces of Romania. An erudite with an encyclopedic and organized mind, Șăineanu left us books of great value and scope. This article’s intention is to pay tribute to the influence of his works in the history of Romanian philology and detail to some extent his academic assumptions, theories, and conclusions.

Keywords: Romanian philology; Romanian language; history of philology; Latin languages; bibliophilia.

DOI: 10.24818/SIC/2023/03.05

1. Lazăr Șăineanu, un nume de reținut al filologiei române

Reputat lingvist și filolog, Lazăr Șăineanu a rămas în istoria limbii române ca un real precursor al studierii ei. Cu importante publicații într-o epocă în care se încerca conturarea unei direcții academice serioase în analiza istorică și lingvistică a limbii naționale, autorul se impune memoriei timpului și ca autor de dicționare de limba română, studii folclorice și de argou francez.

Lazăr Șăineanu privește studiul limbii române din punct de vedere istoric, sincron și diacronic. El evidențiază inclusiv bazele etimologice ale limbii, aspecte ale „limbii poporane și istorice” (după formularea lui Hasdeu) (Hasdeu, 1886, *titlu*), acordă atenție evoluției *formelor* și *sensurilor* cuvintelor pe întreg spațiul locuirii românilor, ținând cont de principiul „circulațiunii” cuvintelor și de rigorile cercetării academice.

¹ Bucharest University of Economic Studies, alexandra.costachebabcinschi@rei.ase.ro

Prin toate acestea, volumele care mai sunt astăzi doar rarități pe rafturile unor biblioteci merită atenția cercetătorului care vrea să înțeleagă corect cum s-a construit în timp reflecția intelectualității române asupra propriei culturi naționale și implicit a limbii române.

Menționat în trecere de *Dicționarul Biografic al Literaturii Române* (Sasu, 2006, 651), filologul ar fi meritat o prezentare mai elaborată. Născut Lazar Schein în 1859 la Ploiești, reușește în câteva decenii de activitate să influențeze prin munca sa editorială studiul limbii române în școli. Educat mai întâi în instituții de învățământ prestigioase din țară, se specializează la Leipzig și la Paris, unde este studentul medievistului Gaston Paris și al filologului Michel Bréal, de la care deprinde o metodologie nouă în abordarea textelor vechi și a limbii. Sasu evidențiază mai degrabă activitatea lui de folclorist, cu lucrări precum *Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Șoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele* (1886) ori *Studii folcloristice* (1896), sau pe cea de bun cunoscător al argoului francez, cu *L'argot ancien* (1907), *Le langage parisien au XIXe siècle* (1920). Șăineanu este însă îndeosebi un foarte bun istoric al limbii române, un excelent, atent etimologist și lingvist, printre lucrările mai importante figurând *Elemente turcesci în limba română* (1885), *Încercare asupra semasiologiei limbii române* (1887), *Românismul din punctul de vedere etnografic, lingvistic și psihologic* (după 1892), dicționarele universale ale limbii române, dar și *Istoria filologiei române* pe care urmează să o prezentăm în detaliu. Nu a lăsat deoparte nici studiul basmelor românești, interes care se aliniaza, desigur, intereselor lui mai largi despre folclor. Astfel, publică, în 1895, la București, *Basmele române, studiu comparativu* (reeditată la București, în 1978, cu o prefață de Ovidiu Bîrlea), o lucrare ambițioasă care inventariază peste 500 de variante de basme românești, pe osatura unui studiu teoretic despre basm, comparând creațiile autohtone cu cele din tradiția universală, propunând scheme de interpretare, idei care invitau la dezbateri, popularizând interesul pentru astfel de preocupări intelectuale (Șerb, 1979, nenumărat). Activitatea sa folcloristică se înscrie în tradiția unor personalități precum Ovid Densusianu, D. Caracostea, C. Brăiloiu, fără de care nu am putea astăzi să discutăm despre literatura populară pentru că ne-ar lipsi importante verigi ale trecutului.

Activitatea de cercetare a fost în cazul lui dublată și de o frumoasă carieră didactică. Profesor de gimnaziu și de liceu, Șăineanu are o relație academică apropiată cu Hasdeu, pe care îl respectă, de la care învață, cu care colaborează, și pe care îl înlocuiește pentru o vreme la universitate. Lucrează de asemenea cu fratele său, Constantin Șăineanu, germanist, profesor de școală și el, important creator de dicționare româno-germane-idiș.

În 1889 își ia doctoratul în Germania și tot în aceeași perioadă își începe activitatea de gazetar, mai întâi pentru reviste evreiești ca *Anuar pentru israeliți*, mai apoi pentru reviste cu statut cultural recunoscut, cum ar fi *Convorbiri literare*, *Columna lui Traian*, *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*.

Adept al asimilării evreilor în societatea românească, dar și al păstrării identității de credință (*Haskala*, *Iluminismul evreiesc*, propunea o cale de mijloc, pacifistă, între cultivarea identității proprii și integrarea în societatea unde evreii trăiau), intră în conflict cu diverse facțiuni mai puțin echilibrate și părăsește țara, pentru Paris, în 1901, unde se consacră studiilor lingvistice, analizelor folcloristice comparative, mitologiei și basmelor românești. Moare în orașul luminilor în 1934, ca Lazăr Șăineanu, reputat lingvist, filolog și folclorist român.

2. *Dicționar Universal al Limbei Române*

Între 1896 și 1929, Lazăr Șăineanu publică șase ediții ale *Dicționarului Universal al Limbei Române* (Șăineanu, 1929, v-1), dicționar răspândit pe întreg teritoriul locuit de români, în școli și biblioteci. Este primul dicționar conceput după principiile filologice *moderne* care își propune nu doar să explice o seamă de cuvinte, ci și să educe mai ales elevul și studentul în spiritul cunoașterii cât mai aprofundate a structurii, compoziției și chiar surselor etimologice ale limbii române.

Ediția *princeps* se voia expresia vieții contemporane „în toate manifestările ei”, așa cum specifică chiar autorul (*idem*, v); asta însemna o sumă de cuvinte echilibrată și potrivită unui dicționar de uz

general, pentru publicul larg, în special tânăr, care să cumuleze termeni neoași, populari, dar și elemente de terminologie literară, științifică, artistică, politică și tehnică. Autorul are în vedere schimbările profunde survenite în ultimii zeci de ani, neologismele, dar și păstrarea unor arhaisme specifice, importante pentru a înțelege cultura, tradițiile, istoria țării.

Prefața e destoinic întocmită, cu detalii limpezi despre metoda folosită de Șăineanu pentru întocmirea lucrării, despre organizarea și cuprinsul ei. Redăm și noi câteva amănunte relevante pentru a putea vedea, mai apoi, prin comparație, cum a operat filologul selecția cuvintelor de la o ediție la alta. Există diferențe și desigur evoluție în alegerea intrărilor de dicționar, iar ele nu sunt în niciun caz rodul unei întâmplări sau al unei fantezii livrești, chiar dacă erudite, așa cum se mai întâmpla la Hasdeu.

Vocabularul propriu-zis, explică Șăineanu, a suferit un dublu proces, unul de *eliminare* și altul de *augmentare* (idem, vi). S-au eliminat vorbele locale, provinciale care nu mai erau în uz, precum și cuvintele triviale, vulgare, autorul menționând că lucrarea se adresează în primul rând celor tineri. Explicațiile stufoase sau care trimiteau de la un termen la altul fără a fi clare de asemenea au fost evitate. Sunt însă, mai ales pentru vocabularul metaforic dar și cel regional, menționate multe din cuvintele poezilor și prozatorilor moldoveni, îndeosebi Eminescu, Alecsandri, Creangă. Marii autori ai literaturii române aleși de Șăineanu pentru a fi citați sunt, pe lângă cei menționați anterior, Odobescu, Bălcescu, C. Negruzzi, Anton Pann, Ispirescu sau Bolintineanu. Principiul în alegerea citatelor a fost „preferarea celor cu coprinsul instructiv și atrăgător” (idem, vii). Lingvistul adaugă, pe lângă termenii literari, cuvinte din folclorul român, din limba vorbită în special în Muntenia și de către clasele educate din capitala țării, neologisme, termeni de presă, de teologie, juridici sau din viața militară, elemente de vocabular tehnic, comercial sau agricol.

La cuvintele comune se adaugă și lista celor proprii, de persoane și locuri, ceea ce justifică titlul dicționarului care devine din simplu explicativ, *dicționar universal*, după accepțiunea epocii în care scria Șăineanu. Numele proprii fac în general trimitere la istoria, geografia și folclorul românilor, autorul propunându-și și prin aceasta să educe viitoarele generații în spiritul unei asumate identități naționale. Menționează, ca surse documentare, pe Hasdeu, Xenopol, Tocilescu, Cantemir, Frunzescu ori Societatea Geografică Română. La aceste nume se adaugă marile repere ale culturii și istoriei universale, căci Șăineanu vede educația națională bine conturată și pe fundamentul unei culturi generale solide, așa cum vede și România ca parte a națiunilor libere, creatoare de destin național propriu.

A doua ediție, din 1906, așadar doar la un deceniu distanță de prima, este profund revizuită (idem, viii). Din nou, autorul ne explică demersul său, atât metodologic cât și concret. Cele câteva principii enunțate sunt prezentate organizat, în rubrici.

Lexicul e îmbogățit cu vorbe populare reprezentative pentru întregul cuprins al țării, numărul neologismelor fiind masiv redus. Se folosesc trei culegeri de limbă populară, *Terminologia poporană* (1898), de Fr. Damé, *Glosarul din Ardeal* (1906), de A. Viciu și *O seamă de cuvinte din Muscel* (1905), de Rădulescu-Codin. Dincolo de acoperirea și deci reprezentativitatea geografică care îl interesau pe Șăineanu, el mai ține cont de un criteriu, cel cultural, incluzând toate cuvintele care se raportau la „traul material” și la „vieța sufletească” a țaranului român de pe tot cuprinsul *Daciei*, cum numește Șăineanu țara. Adaugă și cuvinte ce țin de istoria și aspectele culturale ale principatelor române din ultima sută de ani, ceea ce arată că Șăineanu își dorea educarea celor tineri în spiritul cunoașterii propriului trecut. Putem așadar spune că demersul său nu este doar filologic ci și profund politic, identitar.

Definițiile date de autor cuvintelor sunt căutate în alte materiale de specialitate, pe domenii, pentru a fi cât mai precise, fiind însă adaptate publicului larg. Mai multe lucrări celebre din epocă sunt menționate, filologul nostru fiind deosebit de riguros: *Vocabularul botanic* (1906) al lui Zah. C. Panțu; *Insectele* (1903) de S. Fl. Marian; *Enciclopedia Română* (1896 – 1904).

Aria de circulație a cuvintelor este al treilea element de care Șăineanu ține cont, el notând pentru regionalisme locul unde sunt folosite. De asemenea, precizează că graiul muntean nu este niciodată semnalat, el fiind cel ce prezenta în acel moment limba literară. Și-ar fi dorit o înregistrare mai detaliată și a graiului moldovean însă precizează că singura sursă care i-a fost de folos ar fi fost glosarele din revista *Șezătoarea* (1892 – 1905), a lui Gorovei, și anumite articole publicate tot acolo despre limbajul lui Creangă.

Punerea în pagină este și ea bine gândită pentru a facilita căutarea și înțelegerea rapide, dicționarul arătând practic ca o lucrare similară contemporană nouă, ceea ce după 100 de ani poate sugera cât de avansată era cercetarea filologică acum deja mai bine de un secol, un aspect surprinzător astăzi chiar și cercetătorului care nu este familiarizat cu subiectul.

Nume proprii din galeria personalităților române sunt adăugate, Șăineanu acordând o mare importanță istoriei și geografiei naționale, ceea ce ne confirmă că pentru autor demersul lingvistic, de înaltă valoare academică, este și unul politico-educativ. Sursele bibliografice sunt de astă dată cercetările lui Dim. Onciul, așa cum apar ele în *Originile Principatelor Române* (1899); *Marele Dicționar Geografic al României* (1898 – 1902); *Dicționarul contemporanilor* (1800 – 1898) al lui Rosetti. Chiar aceste lucrări de mare anvergură, apărute după cum vedem în aceeași perioadă, stau mărturie eforturilor contemporanilor lui Șăineanu de a articula și academic construirea unei identități românești unitare, consolidate, comune întregului spațiu locuit de români.

Asupra **ortografiei** și a **etimologiei** merită să insistăm căci noul volum propus în 1906 marchează o dată importantă a însăși istoriei limbii române. În 1904, Academia Română, la nici 40 de ani de la existență, decide să facă un pas important, care și astăzi face dificil cititorului amator să înțeleagă pe deplin scrierea de dinaintea acestui moment: se renunță, după 42 de ani de la trecerea la caracterele latine din cele chirilice, la ortografia pe principiul fonetico-etimologic care permitea destule inconsecvențe, adoptându-se principiul strict fonetic în ortografierea limbii române. În acest context, un asemenea dicționar, destinat în primul rând școlilor, devine esențial, având inclusiv rolul de inițiere a copilului și tânărului român în tainele noii grafii. La noua ortografie sub care apare dicționarul și care este aproape perfect recognoscibilă cititorului de astăzi, filologul decide să adauge și etimologia cuvintelor atunci când aceasta poate fi dacă nu sigur identificată, măcar presupusă după niște principii minim științifice. Cercetările pe care se bazează sunt recente, precizează Șăineanu, numindu-i ca sursă de cercetare pe Ovid Densușianu cu a sa *Istoria limbei române* (1901) și pe Gustav Weigand cu a sa lucrare din anii 1894 - 1906, *Anuarul*.

Ca omagiu, Lazăr Șăineanu amintește și de susținerea fratelui său, profesorul Constantin Șăineanu de la liceul din Craiova, cu a cărui grijă se tipărește noua ediție. După cum vom vedea mai departe, dacă prima ediție a dicționarului este deschizătoare de drumuri pentru un asemenea tip de lucrare în spațiul românesc, ediția despre care tocmai am vorbit este cea care constituie materialul explicativ de bază al limbii române pentru următoarele două sau chiar trei decenii.

A treia ediție (idem, xi) apare în 1914, într-un moment critic al istoriei europene. România, prin instituțiile sale de cultură, arată așadar că este încă preocupată de educația în spirit național a poporului. Fratele autorului participă din nou la tipărirea volumului, așa cum o va face și la a cincea ediție, cea din 1925, de data aceasta însă ca profesor la liceul Șincai din capitală. A treia ediție, așadar, o reproduce aproape pe cea de a doua, revizuiind-o doar și mărinind numărul de intrări. Sunt adăugate surse bibliografice, cum ar fi romanul *Ciocoii vechi și noi* (1862) al lui N. Filimon sau opera dramatică și umoristică a lui Caragiale. De asemenea, sunt citate *Din viața poporului român*, lucrare colectivă a Academiei de la 1908; *Sărbătorile poporului* (1909) de Rădulescu-Codin și D. Mihalache; *Industria casnică la Români* (1909) a lui Tudor Pamfilie ; *Fauna ihtiologică a României* (1909) a lui Gr. Antipa. Chiar din titlurile acestor lucrări observăm mediul academic românesc al acelor timpuri și preocupările sale. Pe rând, cu seriozitate și perseverență, se abordează toate domeniile moderne ale cunoașterii științifice sau umaniste, artistice inclusiv, Șăineanu integrând în dicționarul său toți termenii de care cititorul mediu de atunci avea nevoie pentru a se familiariza cu tot ce avea cunoașterea mai prețios, și la nivel internațional, dar mai ales la nivel național. Efortul este

considerabil, mai ales că filologul nu trenează mai mult de câțiva ani de la o ediție la alta. El ține chiar cont și de ultimul război care influențează România, Primul Război Balcanic, dintre țările aliate din Balcani și Imperiul Otoman (1912 – 1913), înregistrând modificările majore de pe harta Europei.

Cea de a patra ediție (1922) (ibid.) este mai mult o ediție de importanță politică decât filologică. Autorul nu dă seamă de niciun fel de schimbări de metodologie științifică, nici nu menționează vreo importantă revizuire sau adăugire făcute pe principii lingvistice. Modificările survenite sunt de ordin istoric, geografic, politic. Șăineanu anunță cu mândrie, într-un limbaj simplu, franc patriotic, că visul de veacuri al tuturor românilor, unirea tuturor regiunilor locuite de ei, s-a împlinit în sfârșit în urma luptelor date în Primul Război Mondial și a acordurilor de pace de la Versailles. Șăineanu menționează faptul că unele notițe se vor fi dovedit temporare la o viitoare ediție, căci Europa toată este în prefacere și reorganizare, și insistă asupra rolului pe care inclusiv operele culturale ca aceasta trebuie să susțină construirea României Mari. De astă dată, ediția e îngrijită de un alt profesor din Craiova, M. Stăureanu, care se va ocupa și de ediția a șasea și ultima, cea din 1929.

A cincea ediție (Șăineanu, 1929, xii), din 1925, așa cum era de așteptat, întărește și confirmă schimbările din 1922, trecând puținele adaosuri într-un *Supliment* (de doar două pagini) la sfârșitul dicționarului. Noutatea care atrage atenția la această a cincea ediție este prezența unei *Introduceri* (idem, xv-l) extrem de detaliate, elaborate, despre dezvoltarea limbii române și raporturile sale cu istoria și cultura națională. Pentru prima dată, o spune autorul, sunt analizați și factorii interni care au contribuit la formarea și dezvoltarea limbii române, nu doar cei externi. Acest întreg capitol introductiv are 35 de pagini bine documentate, care ne oferă informații relevante despre calitatea și stadiul cercetării asupra limbii române de la momentul respectiv.

Vom insista asupra capitolului acesta căci ni se par importante notele lui Șăineanu, atât ca valoare informativă, cât și ca demers identitar filologic. *Introducerea* aceasta este așadar organizată în trei părți, *Istoria*, *Limba* și *Cultura*, fiecare beneficiind de o prezentare detaliată care trece în revistă, pentru școlarul și studentul obișnuit, întreaga istorie a împlinirii poporului, limbii și mai apoi statului român. Șăineanu recunoaște și susține limpede latinitatea limbii române, continuitatea poporului la nord de Dunăre, supraviețuirea fără întrerupere a tradițiilor, limbii române pe întreg teritoriul locuit de români, fără să ignore importanța influențelor diferitelor popoare ce s-au perindat pe aceste meleaguri sau la granițele culturii române ce nu a fost decât recent organizată într-o unitate statală care să-i cuprindă pe toți românii. Am putea chiar spune, citind această *Introducere* că autorul susține cu toată convingerea academică tezele identitare românești care, la nivel internațional, au generat adesea controverse.

În prima parte, filologul se dovedește și istoric (cele două condiții sunt cel mai adesea indisolubile pentru a înțelege anumite procese), refăcând pe scurt povestea românilor născuți ca popor după cucerirea romană din primul secol după Hristos. Sunt trecute în revistă perioada pre-romană, romană și post-romană, invaziile și influențele diverselor popoare (sciți, traci, daci, romani, goți, slavi, huni, unguri, cumani, tătari etc). A doua parte, cea mai lungă, este despre formarea și evoluția limbii, trecând prin descrierea elementelor autohtone, prin prezentarea a ceea ce el numește „primul și adevăratul temei al limbei române” (idem, xxiii), adică limba latină, pentru a intra apoi în detaliile influențelor celorlalte limbi pe care el le include în categoria „împrumuturilor ulterioare” (slavona, gotica, bulgara, bizantina, maghiara, tătara, turca, greaca, rusa, nemțeasca) (idem, xxv) și pe care nu le recunoaște a fi influențat major structura limbii române. Influența limbilor occidentale, precum franceza, în reformistul secol 19, este tratată într-un subcapitol separat, ceea ce arată inclusiv convingerea lingvistului că transformările limbii române din acea perioadă nu au schimbat cu nimic structura profundă a limbii ci doar au modernizat vocabularul, lucru pe care îl și afirmă. Știm foarte bine că există teorii care susțin că româna ar fi suferit o prefacere esențială în secolele 18 și 19, sub influența Școlii Ardelene și mai apoi a Occidentului, teza latinității limbii române fiind astfel combătută. Șăineanu, prin lucrarea sa, contrazice aceste ipoteze. Șăineanu abordează și argoul, influența limbii române asupra limbilor din jurul regiunilor locuite de români și, mai important, creativitatea populară care a format și îmbogățit limba de-a lungul veacurilor prin diverse fenomene lingvistice interne, precum *onomatopea*, *metafora*, *apelativele indigene*, *ironia populară*, *eufemismul*,

etimologia populară, tradițiunile populare, vorbele istorice, contaminarea și bogăția lexicală (idem, xxxiii-xliii). Încheie cu elementele cele mai diverse de cultură română, recunoscând și împrumuturile etnice, care au făcut parte indisolubil din formarea și evoluția limbii: agricultura, păstoritul, țesutul, îmbrăcămintea, casa, meseriile, comerțul, medicina, armata, justiția, politica, religiunea, tipografia, învățământul (idem, xliii-l). Nu ținem a le menționa pe toate de dragul unei înșiriri anoste, ci pentru a sublinia universul românesc așa cum îl vedea autorul, cu toate elementele sale constitutive, formatoare, caracteristice. Să fi fost vorba de Grecia, ar fi contat viața pe mare, fiind vorba de țările române, transhumanța este relevantă.

Ultima ediție (idem, xiii), cea din 1929, se face sub îngrijirea profesorului M. Stăureanu care aduce practic un omagiu autorului la a 70-a sa aniversare. Cuvântul introductiv nu mai aparține autorului, ci editorilor, cu precizarea că ediția a fost revizuită tot de Șăineanu, care a adăugat cuvinte noi, contemporane, a modificat informații ce țineau de politică, istorie, geografie, în funcție de transformările zilei. Editorul insistă asupra valorii acestui dicționar răspândit pe întreg teritoriul țării în zeci de mii de exemplare. Din nou, dimensiunea de formare a unei identități culturale românești și prin lucrări academice de filologie română este evidențiată, semn și al recunoașterii publice pe care contemporanii i-o acordau lui Șăineanu.

3. „Istoria Filologiei Române. Studii Critice” de Lazăr Șăineanu. Cu o Prefață de B.P. Hasdeu. București, Editura Librăriei Socecu & Comp. 1892.

Istoria Filologiei Române publicată în capitala țării în 1892 este o bijuterie care ne poate spune enorm despre stadiul cercetărilor de specialitate de la sfârșitul secolului 19 dar și despre contextul social, politic, academic și cultural al epocii, la hotarul cu secolul 20.

Observând ceea ce este particular ediției propuse pentru prezentare, comparând cu alte lucrări contemporane dar și cu cercetarea ulterioară, putem restabili, explica și evalua importanța acestui vechi și valoros tratat de istorie filologică celui interesat de evoluția studiului limbii române.

Credem că merită să facem acest lucru pentru că filologii ultimelor decenii îl menționează pe Șăineanu pentru informațiile sale punctuale asupra unor elemente de lexic, etimologie sau semiologie, dar nu și pentru argumentația oferită de volumul care ne preocupă. Alexandru Rosetti, de exemplu, consideră importante diverse forme înregistrate de filolog, dar nu îl menționează deloc când vorbește despre latinitatea și formarea limbii române sau a poporului român (Rosetti, 1986, 174 etc).

Încă din preambul, din *dedicația* făcută lui Timotei Cipariu, Șăineanu își expune principiile după care urmează a se orienta în lucrarea sa. Recunoscându-l pe eruditul cărturar din Blaj ca pe inițiatorul cercetării istorice a limbii române, bucurându-se și de prefața unui binevoitor și apreciativ Hasdeu, filologul își numește demersul academic „studii”, încercând pe de-o parte să arate o oarecare modestie în fața unei asemenea încercări, iar pe de alta, marcând realist dificultatea abordării subiectului.

Cu atât mai de apreciat este *Prefața* lui Hasdeu, cu cât acesta, declarându-și profunda admirație și sprijinul pentru fostul său elev, nu ezită a declara și că nu este întrutotul de acord cu el, de exemplu în aprecierea pentru Xenopol sau Gaster, preferința mergând înspre Onciul. Avem așadar de a face cu o lucrare îndrăzneță, ce nu doar confirmă înaintași iluștri ci îi și contrazice, provocând dezbateri.

Volumul lui Șăineanu are 455 de pagini și este organizat astfel: se deschide cu o *Introducere*, urmată de zece capitole nenumerate, de *Adaose și îndreptări* (o addenda detaliată), de *Tabla materiilor* și de un *Indice al numelor proprii*. *Tabla materiilor* ne spune foarte multe despre conținut, funcționează aproape ca un scurt rezumat iar în *Indice* descoperim nume rar menționate de istoriile mai recente ale filologiei române, ceea ce face din această carte o sursă de informare foarte prețioasă.

Introducerea este un preambul metodologic, dar și o expunere a convingerii esențiale după care se ghidează, și anume, limba română, în ciuda multiplelor teorii occidentale, care o consideră un amestec

de latină și slavonă, este o limbă latină. Nu pretinde a oferi o istorie completă, dar se vrea imparțial în descriere și analiză, călăuzindu-se după *principiul istoric*, singurul satisfăcător după părerea sa.

Cele zece capitole dau dovadă de erudiție și ambiție enciclopedică. Șăineanu trece prin toate etapele și epocile studiului filologiei române, citând în cunoștință de cauză atât autori străini cât și români, căutând în arhive și biblioteci cele mai vechi texte înregistrate în limba română, dar și cele mai noi și relevante studii despre ea. Demersul este descriptiv în măsura în care autorul ne face cunoscute definiții, metodologii, informații dintre cele mai precise din domeniu. Totul însă este atent scrutat, analizat, filologul nesfiindu-se în a face presupuneri acolo unde nu există suficiente dovezi, în a avansa teorii îndrăznețe despre timpurile mai îndepărtate, în a trage concluzii pertinente, pe care cercetătorii care i-au urmat le-au putut confirma. Unele dintre afirmațiile sale sunt desigur intuiții, dar sunt bazate pe o largă cultură filologică și pe o logică academică irefutabilă.

Citită cu ochiul critic al filologului contemporan, cartea are poate multe lacune, inadvertențe care astăzi nu se mai regăsesc în textele de specialitate, indiferent de domeniu. De exemplu, deși textul are aparat critic (note în josul paginii), acesta nu este alcătuit după un format constant. Uneori este dată chiar și pagina de unde o informație a fost culeasă, alteori lipsesc atât de multe detalii încât ar trebui luată de la capăt compunerea întregului sistem de referință al lucrării. Nu există nici măcar o bibliografie selectivă la sfârșitul ei pentru a putea vedea o listă de volume consultate, iar numele autorilor citați nu este întotdeauna complet ceea ce îngreuiază identificarea lor, fiind vorba de autori îndeosebi vechi. Aceasta nu face însă mai puțin serioasă istoria lui Șăineanu, care este extrem de bine documentată, el pare să fi consultat tot ce putea fi accesibil cercetătorului sfârșitului de secol 19 pe subiectul respectiv. Există și o oarecare lipsă de claritate în exprimarea unor idei, datorată probabil incertitudinii în privința unor informații.

Limbajul, frazarea, ortografia sunt cele specifice anului 1892. Scrierea este încă parțial etimologică, sunt folosite accente și litere care au ieșit astăzi din uz, multe cuvinte au forme astăzi învechite sau sunt chiar considerate arhaisme. Este un aspect al cărții care poate interesa aparent mai puțin, dar care, de fapt, e dovada vie a evoluției limbii române și în plus oferă farmec lecturii. Filologul citează adesea, în latină, germană, franceză, traduceri nefiind neapărat oferite. Cititorul de azi trebuie să fie așadar un poliglot sau un bun cunoscător măcar al domeniului filologiei pentru a putea consulta cartea ușor cu ajutorul dicționarelor. Dacă *Dicționarul Universal al Limbei Române* de care am vorbit anterior se adresa publicului larg și avea caracter informativ, această istorie a filologiei, scrisă în aceeași perioadă, se adresa cu siguranță cunoscătorului, omului de litere cu o educație lingvistică și istorică solidă. Deși stilul lui Șăineanu este accesibil, plăcut, o lectură captivantă care ține cont de stilistica unei scrieri umaniste, mulțimea datelor, autorilor, cunoștințelor la care se face referire este atât de mare încât cititorul neavizat ar putea întâmpina dificultăți majore în înțelegerea textului. Sunt necesare minime noțiuni despre ceea ce înseamnă studiul unei limbi, evoluția ei în istorie, principiile metodologice de la care s-a pornit în secolul 19 și la care s-a ajuns în prezent pentru a putea aprecia cartea la justa ei valoare.

Fiecare pagină sau măcar fiecare capitol ar merita un rezumat și un comentariu aparte însă aceasta ar depăși cu mult intenția și dimensiunea acestui articol. Cum să rezumi și să comentezi întreaga istorie a filologiei române în câteva rânduri? Este remarcabil că Șăineanu a reușit în paginile cărții. Pentru a da seamă de varietatea cunoștințelor sale, de anvergura perspectivelor de care a ținut cont, de abordarea enciclopedică, vom menționa doar titlurile și conținutul unor capitole sau subcapitole care arată întinderea și profunzimea gândirii autorului.

Începutul, asupra căruia vom reveni într-un subcapitol separat, tratează limba română așa cum a fost ea înregistrată în documentele occidentale. Este vorba îndeosebi de formulele rugăciunii *Tatăl Nostru* care se regăsesc în diverse manuscrise, pentru ca apoi să fie menționați diverși istorici, scriitori, lingviști care s-au aplecat asupra limbii noastre. Sunt la loc de cinste și poliglotii români, precum Cantemir sau Antim Ivireanul, dascălii perioadei fanariote, precum Erbiceanu sau Mitropolitul Stamate, grămăticii munteni din perioada fanariotă târzie. Sunt tratate separat *Școala Ardeleană*, influența lui Eliad și *tendința italianistă*, *Școala fonetică bucovineană*. *Lexicografia și Elementele*

române în limbile străine sunt tratate în capitole separate, filologul dovedind interes și pentru fenomenele lingvistice europene în general, nu doar pentru evoluția limbii române. După această trecere în revistă, diacronică, care ocupă mai mult de jumătate din volum, se trece la *Starea actuală a filologiei române*. Fără lucrarea lui Șăineanu nu am avea mai deloc o imagine de ansamblu a acestei realități academice de la sfârșitul veacului 19. Parcurgând rândurile volumului observăm din nou, dacă mai era nevoie, aplecarea autorului în înțelegerea fenomenului lingvistic/ filologic ca parte integrantă a culturii și istoriei unui popor, a realităților sociale, politice. El ține cont și de limba scrisă, și de producțiile orale, populare, de domenii ale cunoașterii precum dialectologia, arheologia, folclorul, documentaristica sau arhivistica. Nu ratează nimic, pentru a înțelege o limbă trebuie înțeles și poporul care o vorbește, viața lui trecută sau prezentă, geografia spațiului locuit de el, atât cea reală, cât și cea mentală, conceptuală. Nimic nu îi scapă lui Șăineanu, astăzi o lucrare de asemenea dimensiuni ar fi probabil rodul muncii unui colectiv, nu a unui singur om. Cu toate acestea, afirmațiile lui stau și astăzi în picioare.

4. „*Tatăl Nostru*” – borna limbii române

Până în secolul 19 nu beneficiem de studiul propriu-zis științific al limbilor. Exista teoria conform căreia toate limbile își aveau originea în limba adamică, iar înregistrările diverselor idiomuri sunt făcute mai ales cu scopul de a face cunoscută o anumită diversitate a lumii, în ideea cunoașterii altor culturi sau a culturii proprii. Se înființaseră desigur și instituțiile de tipul academiilor naționale care standardizau limba și care aveau mai degrabă un program politic, educativ, nu neapărat științific în accepțiunea zilelor noastre. Șăineanu, conștient de toate acestea, încearcă să găsească, în textele occidentale, înregistrările formulilor rugăciunii *Tatăl Nostru* în limba română. Ele sunt desigur imperfect redate, pentru că nu putea fi vorba de transcrieri fonetice internaționale în epocile respective, nefiind nici corecte gramatical, nici înregistrate corect, cu toate detaliile de loc, an, sursă etc. Erau pure curiozități, *vana curiosidad*, după Lorenzo Hervás (Șăineanu, 1892, 3), filolog spaniol de secol 18. Sunt însă documente esențiale, crede Șăineanu, pentru a demonstra nu doar latinitatea profundă, timpurie a limbii române, cât și formarea și existența ei continuă în tot spațiul locuit de români. Demersul autorului este transparent, el se opune celor ce vedeau limba română ca o limbă târziu constituită, vorbită într-un areal restrâns, de o populație nu prea numeroasă și nu reprezentativă pentru spațiul pe care acum îl numim românesc.

Având de a face cu texte foarte vechi despre care nu se cunosc nici acum prea multe și sunt și greu accesibile, vom prezenta cele mai vechi specimene de *Tatăl Nostru* așa cum o face Șăineanu pentru a consemna și noi rezultatele cercetării lui în privința primelor mărturii scrise în limba română.

Cel dintâi care folosea formula *Tatăl Nostru* ca probă lingvistică ar fi fost Johannes Schiltberger (idem, 4-6) care a întreprins între anii 1394-1427 o călătorie în Europa, Asia și Africa. Din păcate, un specimen în limba română nu pare să fi notat, a făcut însă câteva considerațiuni interesante despre limba română pe care o considera *particulară*. Iată traducerea din germană așa cum o dă Șăineanu:

„Am fost și în Valachia și în două orașe principale, unul numit *Agrich* (Argeș) și celălalt turcesc (București?). Și o cetate numită *Uebereil* (Brăila), care e așezată pe Dunăre. Acolo negustorimea are corăbii și galióne, pe cari transportă mărfuri din țeri păgâne. Trebuie încă știut, că poporul din Valachia Mare și din Valachia Mică e de religie creștină. Și el are o limbă particulară și lasă să-i crească părul și barba, fără a se tunde vr'o dată. Am fost și în Valachia Mică și în Ardél Apoi e o cetate numită *Sedschoff* (Suceva), care e capitala Valachiei mici.”

De observat că Moldova și Țara Românească sunt numite *Valachia Mică* și *Valachia Mare*, iar Ardealul este asociat cu ele, ceea ce indică o comuniune profundă de limbă, credință, neam, chiar dacă nu avem o informație limpede în text. Limba aceasta *particulară* ar putea arăta faptul că Schiltberger nu o cunoștea, deci nu ar fi putut fi nici germana, nici vreuna din limbile latine occidentale ori maghiara, pe care cu siguranță ar fi recunoscut-o. Nu rămâne decât posibilitatea ca această limbă să fi fost româna, această unică limbă latină cu accente și sonorități doar pe alocuri slave.

Conrad Gessner (1515-1564) reproduce specimene din mai multe limbi (idem, 6-7), nu are însă unul și pentru limba română, dar include în lucrarea sa enciclopedică, *Mithridates*, apărută la Zurich în 1555, o notiță referitoare la Țara Românească:

„Valachia perquam lata regio est, a Transylvanis incipiens, usque in Euxinum protensa pelagus, plana ferme tota, et aquarum indiga : cujus meridiem Ister fluvius excipit, septentrionem Roxani occupant, quos nostra ætate Ruthenos appellat, et versus fluvium Thiran nomados Scytharum genus, quos Tartaros hodie vocitamus. Hanc terram incoluerunt quondam Getæ... Postremo Romani armis subacti ac deleti sunt. Et colonia Romanorum eo deducta duce quodam Flacco, a quo Flaccia nuncupate. Longo temporis tractu, corrupto (ut sit) vocabulo, Valachia dicta. *Sermo adhuc genti Romanus est quamvis magna ex parte mutatus, et homini Italico vix intelligibilis ...*”

Același pasaj (Chițimia, 1967, 204) pare să fi apărut în lucrarea *In Europam* (1458) a lui Enea Silvio Piccolomini, publicată mai întâi în Germania, ceea ce înseamnă că e posibil ca Gessner să fi avut acces la ea. Șăineanu nu menționează și această sursă, probabil îi era necunoscută. Limba vorbită în Țara Românească este o limbă latină pe care însă italienii nu o mai înțeleg. Ne dăm seama astfel și că româna era în veacul al 15-lea o limbă bine formată, bine diferențiată de celelalte limbi latine.

În 1597 este atestat textul logofătului moldovean Luca Stroici, primul specimen de *Tatăl Nostru* în limba română scris cu caractere latine. Șăineanu îl menționează dar nu îl transcrie, nici nu insistă foarte mult asupra lui pentru că el era deja bine cunoscut prin Hasdeu (Șăineanu, 1892, 3). Amintește însă de Hieronymus Megiser, cărturar din Stuttgart, care în 1592, așadar înaintea lui Stroici, publică prima formulă românească a rugăciunii (idem, 8). Ea ne este oferită de Șăineanu și este perfect inteligibilă chiar și pentru cititorul de astăzi, în ciuda grafiei bizare. Un asemenea stadiu al limbii acum 500 de ani ne poate ușor convinge că procesul de finalizare al formării limbii române se încheiase deja cu multe secole înainte. Iată textul:

„ Tatal nostru, cine esti in ceriu,
Sfinciaskase numele teu,
Se vie imparacia ta,
Su (și) se fie voja ta, cum in ceriu asa pre pomuntu,
Puine noa de tote zilele, de-ne noa astazi, [nostri,
Su ne jerta gresalele nostre, cum su noi jertam a gresitilor
Su nu ne duce pre noi in kale de ispitra (sic!)
Su ne mantujaste pre noi de reu, Amen.”

Pentru secolul 16 avem o lucrare importantă de la 1921, *Istoria Literaturii și Limbii Române din Secolul XVI*, publicată de George Pascu, profesor la Universitatea din Iași, care menționează speciunile lui Megister și Stroici (Pascu, 1921, 26), dar nu îl menționează pe Gessner. Șăineanu cu a sa istorie nu pare să fi fost consultat deși cu siguranță în perioada interbelică era respectat și cunoscut. Pascu justifică folosirea caracterelor latine în redarea rugăciunii în limba română prin faptul că lucrările în care ele apăreau erau destinate unui public occidental. Cu atât mai mult, este uimitor că le putem încă înțelege perfect și astăzi.

Fără să pară la curent cu detaliile istoriei filologiei lui Șăineanu, vedem că unii autori care scriau cu 30 de ani mai târziu gândeau în aceeași linie cu filologul ploieștean. Existau deja însă și elemente de dezbatere (Russu, 1981, 37-70). Dacă Pascu, de exemplu, ca și alți lingviști ai celei de-a doua jumătăți a secolului 20, dădeau o mai mare importanță elementului autohton tracic în lexicul românesc, Șăineanu constata că substratul lexical românesc ar fi de fapt un împrumut ulterior formării limbii, din albaneză, prin intermediul aromânilor (idem, 53-56).

Mai departe, sunt menționați, cu diverse specimene transcrise foarte variat, autori (idem, 11-20) precum Andreas Müller (cu o variantă de la 1680), John Chamberlayne (cu o variantă de la 1715) sau Hervas (cu o variantă de la 1784), primul care spune clar că limba română este o limbă latină. Textele sunt toate foarte asemănătoare limbii contemporane. Exceptând unul sau două cuvinte care sunt astăzi arhaisme, celelalte cuvinte sunt chiar ușor de înțeles dacă nu ne împiedicăm de ortografie. Șăineanu

insistă destul de mult pe transcrierile lui Adelung (idem, 21-27), datate aproximativ la anii 1800, preluate desigur de filologul neamț din scrieri anterioare, dintr-un motiv relativ simplu. Lucrările eruditului german, fiind de dată mai recentă, erau întocmite deja mai riguros, erau mai complete, iar presupunerile autorului mai coerent formulate. Astfel, Adelung așază limba română după limbile slave și o etichetează ca pe o limbă mixtă între limbile latine și cele slave, *römisch-slavisch*. Filologul român nu îl contrazice pur și simplu, ci găsește argumente contra acestei afirmații care erau chiar contemporane cu gramaticianul german. El îl citează pe Vater (Vater, 1817, 93-104) care îl contrazicea deja pe Adelung la 1817, argumentând că limba română este cu siguranță o limbă latină, asemănătoare italienei, Vater folosind și metoda comparativă pentru exemplificare (o poezie româno-italiană din care sunt date câteva versuri). El adaugă chiar un amănunt interesant și desigur relevant, și anume că româna ar fi mai veche decât toate celelalte limbi latine. Pentru a putea observa că și textele la care avusese Adelung acces erau tot foarte apropiate de limba română din zilele noastre, dar și de variantele mai vechi, oferim una din transcrierile lui Adelung și transcrierea lui Müller mai jos:

„Pärinthele nostru cela ce esti in tscheri,
Svintzascăse numele teu.
Vie emperaziä ta,
Facese voje ta, kum en tscher ase si pre pämentu,
Päne noastre tza sätzioase dä noaä astezi,
Si läse noaä datoriile noastre, cum si noi se läsem datornitzi-
lor nostri,
Si nu ne dutze pe noi la ispitire,
Tze ne mentueste pre noi de viclianul. Amen.”
„Parinthele nostru cela ce esti en tzeri.
Svintzascăse numele teu.
Vie enperetziä ta.
Facäse yoe ta cum en tzer ase si pre pämentu
Päne noastre tza de sätzioase dä noaä astezi. [tzilor nostri.
Si lase noaä datoriile noastre, cum si noi se læsæm datorni
Si nu dutze pre noi la inspitire.
Tze ne mentueste pre noi de viclianul.”

Adelung nu avea deci niciun argument viabil pentru a califica limba română altfel decât latină.

Am considerat important acest capitol de început al istoriei filologiei lui Șăineanu, pentru că el atrage atenția asupra acestui tip de argument, forma în sine a rugăciunii *Tatăl Nostru*, pentru că el nu va fi reluat cu atâta convingere și cu atâtea exemple prezentate la un loc de autorii din secolul 20. Este simplu de înțeles de ce Șăineanu alege aceste texte. Rugăciunea de căpătâi a oricărui creștin arată și religia unui popor, și limba vorbită de acesta, și momentul formării lui, nu doar al limbii. Desigur este insuficient pentru concluzii „matematice”, dar logica evoluției limbilor latine, studiul comparativ al istoriei lor ne conving că *Tatăl Nostru* nu poate apărea la niciun popor nici într-o formă care să îi fie străină, nefamiliară, nici la un moment tardiv în evoluția formării sale sau a limbii pe care o vorbește. Lipsa unor documente scrise timpurii în limba română, aspect care a dat naștere la atâtea controverse, nu convingea, după câte ne dovedește Șăineanu, nici măcar cărturarii din secolele 14-15 că limba vorbită la nord de Dunăre nu ar fi fost latină iar poporul vorbitor asemenea.

5. Concluzie

Într-o epocă, asemănătoare prin zbucium cu cea contemporană nouă, în care se discutau probleme de naționalism și naționalitate, Șăineanu s-a dovedit un cărturar onest, care, fără a înceta să fie evreu, a știut să fie și român, chiar și după părăsirea țării, fundamentând tezele formării și supraviețuirii noastre ca limbă și ca națiune.

Se poate spune despre Șăineanu că a fost un cărturar complet, erudit, extrem de harnic și minuțios, care ne-a lăsat o seamă de volume fără de care astăzi nu ne-am putea cunoaște trecutul. Scrierile lui sunt pentru cercetătorul de azi *vechi*, dar ele nu vor fi niciodată *învechite*.

Operele lăsate ar trebui făcute cunoscute cercetătorilor contemporani dar și românilor preocupați de istoria tradițiilor țării și de limba română. Nici Franța, nici România nu au știut să îi recunoască rolul binemeritat în istoria filologiei, doar câteva reeditări ale lucrărilor lui fiind făcute și mult prea puține studii despre întreaga sa operă.

Încheiem și noi cu două citate date de Șăineanu care sunt interesante dar mai ales frumoase. Primul aparține poetului german Martin Opitz care în jurul anului 1622 descria limba, obiceiurile și firea românilor cu multă căldură (Opitz, 1638, în Șăineanu, 1892, 28). Cel de-al doilea (Hoffmann, 1838, 3074) este al geografului german Karl Friedrich Vollrath Hoffmann, din prima jumătate a secolului 19. Ne dorim ca și cărturarii români contemporani nouă să găsească metodele pentru păstrarea frumuseții și bogăției limbii române, prin continuarea cercetărilor de istorie a filologiei române, prin promovarea activă a folosirii corecte a limbii române nu doar în școală, dar și în presă, în viața profesională modernă, în viața de zi cu zi, pe scurt, în societate ca întreg. Ar fi păcat ca eforturile stăruitoare și pasionate ale înaintașilor noștri să rămână fără o binemeritată posteritate.

„Italia însăși n'a păstrat mult din vechime precum nici Spania, nici Galia : cât de puțin ele pot sēmēna Romanilor, atât de aprōpe înrudită e romāna cu latina. Aci zace încă mult sânge nobil în colibele țeranesci, cari nu s'au lepădat încă cu totul de vechile obiceiuri și datine străbune, precum dovedesc și hora lor ... ómeni, cari și astăzi pōrtă încă haïne după model roman, cam prōste ; dar sînt sfătoși, se gândesc mult și vorbesc puțin ...”

„Din amestecul elementului, din care se trage poporul român, se desvoltă capete, cari-s clasice și ar putea servi de model pentru geme ; capete, cari și înlăuntru ascund ceea ce arată în afară, căci nicăirea nu întîlnesci o inteligență mai repede, o minte mai deschisă, o agerime mai mare, unită cu dibăcie în conduită, cum o arată Românul cel mai de rînd. Acest popor, unit și ajuns la cel mai înalt grad de civilizațiune, ar fi potrivit să stea în fruntea culturēi intelectuale a omenirii. Și ca să se împlinescă acēsta, limba sa e atât de armoniōsă și de bogată, că ar fi potrivită pentru poporul cel mai cult de pe suprafața pămîntului ...”

Referințe și bibliografie

- Chițimia, I.C. (1967). *Umanistul polonez (sic!) Filippo Bounacorsi Callimachus și originea latină a poporului român*, în „Romanoslavica”, nr XV, p. 203 – 209;
- Hasdeu, B.P. (1886). *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul Limbei Istorice și Poporane a Românilor*, București, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, coperta;
- Hoffmann, Karl Friedrich Vollrath. (1838). *Beschreibung der Erde*, p 3074, în *Istoria Filologiei Române, Studii Critice de Lazăr Șăineanu*, p. 29;
- Opitz, Martin. (1638). *Deutsche Poëmata*. Danzig: poema intitulată „Zlatna oder von Ruhe des Gemüths”, în *Istoria Filologiei Române. Studii Critice de Lazăr Șăineanu*, p. 28;
- Pascu, George. (1921). *Istoriea Literaturii și Limbii Romîne din Secolul XVI*, București, Editura Cartea Românească, Soc. Anon., p. 26;
- Rosetti, Al. (1986). *Istoria Limbii Române. Volumul I, De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p. 174, p. 182, p. 292 -293, p. 737;
- Russu, I. I. (1981). *Etnogeneza Românilor. Fondul autohton trado-dacic și componenta latino-romanică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p. 37-70;
- Sasu, Aurel. (2006). *Dicționarul biografic al literaturii române*, Editura Paralela 45, p. 651;
- Șăineanu, Lazăr. (1929). *Dicționar Universal al Limbei Române. A șasea edițiune revăzută și adăugită*, Editura Scrisul Românesc S.A, p. v – 1;
- Șăine(a)nu, Lazăr. (1892). *Istoria Filologiei Române. Studii Critice*, București, Editura Librăriei Socecu & Comp., p. vii – xvi; p. 1 – 455;

Șerb, Ioan. (8 februarie 1979). *O operă fundamentală a culturii românești. „Basmele Române” de Lazăr Șăineanu*, în „Scînteia”, nr 11342, *pagină nenumerotată*;
Vater, Johann Severin. (1817). *Proben deutscher Volksmundarten*, Leipzig, p. 93-104, în *Istoria Filologiei Române, Studii Critice de Lazăr Șăineanu*, p. 26.

The author

Alexandra Costache-Babcinschi is a Teaching Assistant at the Bucharest University of Economic Studies, at the Faculty of International Business and Economics, where she teaches English and French. She has a 22-year experience in teaching foreign languages in different private and public institutions, such as The French Institute of Bucharest, The University of Bucharest, “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy, “Anna de Noailles” French Highschool, “Ion Luca Caragiale” National College, and others. Since 2012 she holds a PhD in Ancient and Medieval Civilization from the University of Poitiers, France. She is interested in international politics and diplomacy, with a Degree in Foreign Policy and Diplomacy, received from the Romanian Institute of Diplomacy. Her research focuses mainly on Western medieval manuscripts, Romanian folklore, and old texts editing. She earned several scholarships and financial grants during her five years of studies abroad (France and the United Kingdom).